

ટ્રેનના પ્રવાસ સાથે વહેતું જીવન...

ન વિશેની આપણી અનેક સ્મૃતિઓ છે અને એ સ્મૃતિઓ અનેક રીતે સાહિત્ય, ફિલ્મોમાં અને અન્ય માધ્યમોમાં ઝીલાઈ છે. એ રીતે ટ્રેનની સ્મૃતિ વિશે અમિતાવ કુમારે નોંધી છે અને તેનું હાલમાં પુસ્તક પ્રકાશિત થયું છે. પુસ્તકનું નામ છે : 'ધ સોશયલ લાઈફ ઓફ ઇન્ડિયન ટ્રેન્સ : અ જર્ની'. તેમણે ટ્રેન વિશે જે પ્રથમ નોંધ કરી છે તે વર્ષ 1996નું હતું. તેમાં તેઓ લખે છે કે, 'દસ વર્ષ પહેલાં 1986માં મેં ભારત છોડ્યું હતું અને અમેરિકા ગ્રેજ્યુએટના અભ્યાસ માટે ગયો હતો. તે પછીના

પસાર થઈ રહી હતી. એક વૃદ્ધ વ્યક્તિ ભીખ માંગી રહ્યો હતો. પ્રવાસીઓએ પહેલાં તેની પાસે ટ્રેન સાફ કરાવી અને તે પછી તેના કપડાં ફાંચ્યા. તેણે નેહરુ ટોપી પહેરી હતી, લોકો તેને 'જવાહર' નામથી ઓળખી રહ્યા હતા. પોતાના એક પુસ્તક 'બોમ્બે-લંડન-ન્યૂયોર્ક'માં અમિતાવ કુમારે આવા અનુભવો વિશે પણ લખ્યું છે. ભારતમાં મહિલાઓ સાથે માર્ગ પર થતાં ગેરશિસ્તભર્યા વર્તન વિશે પણ તેમણે લખ્યું છે. ટ્રેન વિશે લખાય અને બધું જ ફૂલગુલાબી ચિત્ર અમિતાવે દાખવ્યું નથી. તેમણે શક્ય એટલી વાસ્તવિકતા પોતાના પુસ્તકમાં લાવવાનો

છો?' આ રીતે ડાબેરીઓની વિચારધારા બહારથી આવી છે તેમ કરીને ટીકા થતી હતી. જોકે હવે સરકાર વિરુદ્ધ ટીકા કરનારને પશ્ચિમ તરફી કે પછી રાષ્ટ્રવિરોધી કહી દેવામાં આવે છે. તે પછી ડાબરીના એક અન્ય પાનાં પર અમિતાવે લખ્યું છે કે, 'મસ્જિદ પાસે 12 ફૂટ ઊંચા ગેટ નજીક અને હથિયારબંધ સૈનિકોની પાછળ દિવાલ પર મોટાં અક્ષરે લખ્યું હતું- મંદિરનું નિર્માણ કરીશું - તે જ વિવાદિત સ્થળ પર 2024માં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ મંદિર પુલ્કું મૂક્યું. લોકસભાની ચૂંટણીને ધ્યાનમાં રાખીને તેનો નીચેનો હિસ્સો ઝડપથી ખોલી દેવામાં આવ્યો હતો.'

અમિતાવ કુમારે મૂળે તો ટ્રેનની વાત લખી છે; પણ ટ્રેના આ પ્રવાસ સાથે દેશનો આખો ઇતિહાસ જીવંત બને છે. એ રીતે તેઓ આગળ સત્યજીત રેની ફિલ્મ 'પથેર પાંચાલી'ની વાતને ટાંકે છે. તેમની પાસે દેશના મેગેઝિનનું એક પાનું છે. આ પાનામાં 'પથેર પાંચાલી' ફિલ્મના સ્ટોરીબોર્ડના કેટલાંક સ્કેચ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે. આ સ્કેચ એ છે જેમાં ફિલ્મનું એક દૃશ્ય આપણે જોઈ શકીએ. જેમાં ફિલ્મનું એક પાત્ર અપૂ તેની બહેન દુર્ગાને પ્રથમ વાર ટ્રેનમાં જુએ છે. સિનેમાના ઇતિહાસનું આ ખૂબ જાણીતું દૃશ્ય છે. રેની ફિલ્મની જેમ જ આ મેગેઝિનના પાનાં એક સાવા સામાન્ય દૃશ્યને જે ખૂબ સુંદર રીતે નિર્મિત થયું છે તે એક ઊંડી લાગણી આપણમાં જન્માવે છે. મારી નોટબુકમાં મેં આવી ક્યાંય નોંધ્યું નથી કે તે પાનાં મેં કેમ રાખ્યા હતા. સંભવત્ એ માટે કે કોઈ સામાન્ય જીવન કેવી રીતે કલામાં પરિવર્તિત થાય છે. ન માત્ર ફિલ્મોમાં જ બલકે સ્કેચમાં પણ.

અમિતાવ આમ ઘણું બધું પોતાના પુસ્તકમાં ટાંકે છે, જેનાથી તેમનું પુસ્તક રસપ્રદ બને છે અને આ સાથે તેઓ સમાજશાસ્ત્રી આશિષ નંદીનું એક લખાણ પણ મૂકે છે. જેમાં આશિષ નંદી લખે છે : 'સત્યજીત

આપણી ભાષાઓનો મગડો : જાણે દરિયામાં દીવાલો

પણે ત્યાં લોકો ધર્મ પર લડીને કંટાળે છે તો પછી ભાષા કે પ્રદેશ પણ જગડે છે. ગમે તે થાય પણ આપણને જગડવું તો છે જ! અને એમાં યે હવે તો ભાષાને પોતાના વિશે બોલવાની સાચી ભાષા પણ નથી આવડતી, બોલો. લંગડી ભાષા પોતે જ પોતાના ગુણ કે અવગુણનું બરોબર વર્ણન પણ નથી કરી શકતી. ભાષાની પાસે સ્વ-ટીકાનાં સાચા શબ્દો અને સમજ નથી. કોણ જાણે કેમ પણ ભાષા, પોતાના વિશે વાત, વર્ણન કે વખાણ કરવામાં બહુ નબળી હોય છે.

લગભગ આવું બધી જ ભાષાઓનું છે. તમે કોઈ ભાષા પર ભાષણ આપીને તો જુઓ. એના વિશે જૂઠાં કે બણાં કે અભિમાન વગર તમે બોલી જ ન શકો. કારણ કે ભાષા વિશેની

કે કોઈ એક કહે કે અમારી પાસે તો ગાલિબ છે, બીજો કહેશે કે ટાગોર અમારી ભાષામાં છે, ત્રીજો કહેશે કે- શું તમારી પાસે કોઈ જ્ઞાનેશ્વર છે? અને ત્રીજો દિલ્લીવાળો તરત તુલસીદાસની વાત કરવા લાગશે!

હવે લેખક કે કવિને પોતાનું સંગીત રચવા માટે કોઈ ભાષાના રમકડાંની જરૂર નથી. જે કોઈ પણ વ્યક્તિ જે જગ્યાએ જન્મ્યો છે, એના પરિવારની ભાષા, એના મહોલ્લા કે સમાજની ભાષાના શબ્દો અને શિક્ષણથી શીખેલી ભાષાની વડે તે ખુદને વ્યક્ત કરવા લાગે છે. લેખકની કોઈ ભાષા કે નીતિ નથી હોતી. એમાં ય ખાસ કરીને એક લેખક લખવાનું શરૂ કરે ત્યારે તો નહીં જ. એને જે વાજું મળ્યું, એમાં એણે એને જ મીઠકડા સૂરમાં વગાડવાનું શરૂ કર્યું. લગભગ બધાં ભોળા લેખકોને એમની ભાષા બહુ વહાલી

જો કોઈ ભાષા માત્ર ભાષાના સ્તર પર પોતાની ખાસિયત શોધે તો એને એ જાણીને આઘાત લાગશે કે જે ગુણ એનામાં છે, એ બીજી અનેક ભાષાઓમાં પણ હોય છે. એવામાં પોતાની ભાષાનો ગર્વ લેવા જેવું કંઈ છે નહીં

વાતમાં મુદ્દાની વાત કે વિષય ઓછા હોય છે અને અભિમાન કે કાંકા ફોજદારી વધારે હોય છે. એમાં ય સાંસ્કૃતિક અને ઐતિહાસિક ગૌરવ બહુ મદદ કરે છે. મોટાં મોટાં નામોની રેડીમેઇડ હેલ્થ મળી રહે છે. તમે હિન્દી પર બોલવા જશો તો 2-4 લાઈન પછી સૂરદાસ, તુલસીદાસ અને નિરાલાના નામનો જાપ જવા માંડશે. બંગાળી ભાષા પર વાત કરતાં કોઈને સાંભળશો તો તરત જ રવિન્દ્રનાથ ટાગોર અને શરદચંદ્રની પ્રશંસા કરવા માંડશે. આ તો થઈ કવિઓ અને લેખકોની પ્રશંસા, તમે ભાષાની વાત કરો. એના ગુણ ગણાવો કે કહી સંભળાવો, કંઈ પણ બોલોને? શું ફરક પડે છે? - ખરેખર તો આપણે ત્યાં ભાષાઓ વિશે કોઈને કંઈ ખબર નથી. બધા વક્તાઓ બસ, પોતાની ભાષા બોલાનારાઓની સંખ્યા જણાવે છે. એનાથી શું થાય? બિચારી ભાષાને પોતાને જ નથી ખબર કે એણે પોતાના જ ગુણગાન કેવી રીતે ગાવાના?

જો કોઈ ભાષા માત્ર ભાષાના સ્તર પર પોતાની ખાસિયત શોધે તો એને એ જાણીને આઘાત લાગશે કે જે ગુણ એનામાં છે, એ બીજી અનેક ભાષાઓમાં પણ હોય છે. એવામાં પોતાની ભાષાનો ગર્વ લેવા જેવું કંઈ છે નહીં. પણ આમ કોઈ માની લે તો પછી તો પછી મતભેદો ને વિવાદો કંઈ રીતે થશે? ભેદભાવ અને ઊંચ-નીચની રાજનીતિ કેવી રીતે થશે? એટલે ભારતની બધી ભાષાઓમાં રહેલ સમાનતાને ઓળખવાનું કે એ વિશે બોલવાનું જોખમ ટાળવામાં આવે છે. ભાષાઓમાં જે વિવિધતા છે એ વિશે સહેલાઈથી ભરડી શકાય છે કારણ

વાગે છે. પણ એને પોતાનું ઘર, પોતાનું ગામ, એનાં ગામની નદી, જગત આપામાં ખૂબ જ સુંદર લાગે છે.

પણ એને લીધે એ બીજા કોઈ લેખકને કે જેને એનું ઘર, એનું ગામ અને એનાં ગામની નદી ખૂબ ગમતી હોય, તો એને કેવી રીતે હડપૂત કરી શકે? આવા પ્રયત્ન કરવાથી કંઈ મળવાનું નથી. કમસેકમ ભાષાને તો નહીં જ.

જો કોઈ મરાઠી કે બંગાળી, જો મને કહે કે 'મારી ભાષા બહુ સુંદર અને સારી છે', તો હું એની સાથે મૂંગે મોઢે હા-મા હા કહીને સંમત થવા સિવાય બીજું કરી યે શું શકું? એ

એનું ગામ, એની નદી, એનું વાજું છે. મારે એનું સંગીત સાંભળવું જ પડે અને જો મને સંગીત સાડું નહીં લાગે એમાં એના વાજિંતરનો શું વાંક? ગઈ કાલે મેં એક વાક્ય વાંચ્યું- 'ભાષાની દીવાલો.' મને હસવું આવ્યું કે કેટકેટલું કહી જતી ભાષા, પોતાની બાબતમાં યોગ્ય વિશેષણ પણ પસંદ કરી શકતી નથી. કચ્છાકુમારીના છેલ્લા પથ્થર પર ઊભા રહીને તમે એક વિશાળ દરિયાને જુઓ.

જમણી તરફ અરબી સમુદ્ર, સામે હિન્દ મહાસાગર અને ડાબી બાજુ બંગાળની ખાડી છે. ત્રણેય મહાસાગરનું પાણી જોડાયેલું છે, બસ નામ જ અલગ અલગ છે. એ જ રીતે વિશાળ લોકસાગરમાં પણ ભાષાઓ જોડાયેલી રહે છે. આપણે સમજીએ છીએ કે આ બધાંની વચ્ચે દીવાલો છે. પણ ના, આ એક ભ્રમ છે. કદાચ આ કોઈ ખોટી ઉપમાનું સાચું ઉદાહરણ છે. પણ વાત તો સાચી જ છે ને? •

શરદ બેશી સ્પીકિંગ સંચય છેલ

વર્ષોમાં હું અનેક વાર ભારત આવ્યો અને અહીંના મેગેઝિન અને અખબારમાં અહેવાલો લખ્યા. 1989માં ભાગલપુર વિસ્તારમાં ભયાવહ રમખાણો થયા હતા. હું ટ્રેનમાં પાટણથી ભાગલપુર ગયો હતો. મારી સાથે એક મેડિકલ સ્ટુડન્ટનો અભ્યાસ કરતી યુવતિ હતી. જેની સાથે હું પ્રેમમાં હતો.'

'તે ટ્રેન યાત્રાની એક સ્મૃતિ છે. સાંજ ઢળી રહી હતી અને પશ્ચિમ દિશામાં આકાશમાં હજુ અજવાળું હતું. એક નાનકડાં સ્ટેશન પર ખીલેલા ગુલમોહરના ફૂલોએ મારી અંદર એક નવી લાગણી જન્માવી. ટ્રેનનો ડબ્બો ભીડથી ભરેલો હતો, પરંતુ હું મારા શબ્દો નોટબુકમાં ટપકાવી રહ્યો હતો. મારી આકાંક્ષાના શબ્દો- અને તે શબ્દો હું મારી પ્રેમિકા સમક્ષ મૂકી રહ્યો હતો - જે ડબ્બાની ભીડથી બચવા માટે પોતાની જગ્યા ઉપરની બર્થમાં લીધી હતી. તે શબ્દો વાંચીને મારી સામે હાસ્ય રેલાવતી હતી અને મને નોટબુક પાછી કરતી હતી. ફરી પાછું નોટબુકમાં હું શબ્દો લખું અને તેને પહોંચાડતો હતો. તે પાનાં હવે મને ક્યાંય મળતા નથી, સંભવત તે નોટબુક ખોવાઈ ગઈ છે. હવે જાણે તે ટ્રેનની તમામ યાદો અને મારી પ્રેમિકા પણ ખોવાઈ ગઈ હોય તેવું લાગે છે.'

આ પુસ્તકના અંશો 'ધ સ્કોલ' નામના પોર્ટલ પર મુકાયા છે. 'ધ સ્કોલ' નવા પુસ્તકના અંશ આપીને અનેક પુસ્તકોનો પરિચય કરાવે છે. આપણા દેશમાં અને વિદેશમાં જે પુસ્તકમાં ઇતિહાસ, સંસ્કૃતિ, કળા કે કોઈ અલભ્ય કલા હોય તો તે વાત 'ધ સ્કોલ' પર રજૂ થાય છે. તેના થકી પુસ્તક પ્રેમીઓને અનેક પુસ્તકોના વિષયોનો પરિચય થાય છે. અમિતાવ કુમાર લેખક અને પત્રકાર છે. મૂળે તેઓ બિહારના છે, પરંતુ તે પછી તેઓ અમેરિકા ગયા અને ત્યાં જઈને તેમણે અમેરિકાની પ્રતિષ્ઠિત શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં સાહિત્યનો અભ્યાસ કર્યો. હવે તેઓ ન્યૂયોર્કવાસી છે અને દુનિયાભરના અખબારો, મેગેઝિનમાં તેઓ લખે છે. જોકે તેમના લખાણમાં તેમની ગ્રામિણ યાદો સતત છલકાય છે. આ અગાઉ પણ તેમણે 'ટ્રાવેલર' નામના મેગેઝિનમાં બિહારમાં પોતાના ગ્રામીણ વિસ્તારનું ચિત્ર શબ્દો દ્વારા ઉતાર્યું હતું. તે ચિત્રમાં પણ ટ્રેનનો હિસ્સો મુખ્ય હતો. તેમાં તેઓ લખે છે : 'અહીંયા માત્ર ચાપવાળા અને નોસ્ટેલ્જિક સ્મૃતિઓ જ નથી. પરંતુ એક દિવસ યાદ છે જ્યારે ટ્રેન અલીગઢ સ્ટેશનથી

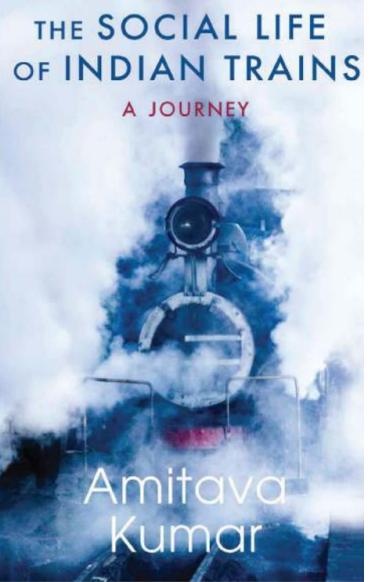
ટ્રેન વિશે લખાય અને બધું જ ફૂલગુલાબી ચિત્ર અમિતાવે દાખવ્યું નથી. તેમણે શક્ય એટલી વાસ્તવિકતા પોતાના પુસ્તકમાં લાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે

પ્રયાસ કર્યો છે. ઉપર જે તેમના પ્રેમિકાની ઘટના છે તે વિશે તેઓ આગળ લખે છે : 'અમે ભાગલપુર પહોંચ્યા અને અમે રમખાણોની કૂરતા જોઈ. શહેરના પાસે આવેલા એક ગામડાંમાં કોબીના એક ખેતરમાં જ્યાં મૃત્યુ પામેલા લોકોના મૃતદેહ ચૂપચાપ દફનાવી દેવામાં આવ્યા હતા. મારી પાસે એ વખતે પ્રકાશિત થયેલા અહેવાલોની કટિંગ છે, પરંતુ તે પ્રવાસમાં નોટબુક ન મળી તેનો મને ભારોભાર અફસોસ છે. ક્યારેક ક્યારેક તે યુવતી જેની સાથે હું ભાગલપુર ગયો હતો તે મારા સપનામાં આવે છે.'

તે પછીની નોટબુક તેમણે સાચવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. પરંતુ તેમની સૌથી જૂની જે નોટબુક તેમને મળી તે 1996ની છે. તેમાં તેઓ અયોધ્યાનું વર્ણન કરે છે. અહીંયા ચાર વર્ષ પહેલાં બાબરી મસ્જિદ તોડી પાડવામાં આવી હતી. તેઓ લખે છે : 'મારી નોંધથી ખ્યાલ આવે છે કે જ્યારે ટ્રેન લખનઉ તરફ જઈ રહી હતી, જ્યાંથી મારે અયોધ્યાની ટેક્સી કરવાની હતી, ત્યારે મારી દૃષ્ટિ દરેક બાબતને સૂક્ષ્મતાથી જોતી હતી. કાશીના મંદિરે મને સત્યજિત રેની 'અપરાજિતો'ની યાદ અપાવી. રિઝર્વેશન વિનાના ડબ્બામાં પ્રવાસીઓ શોચાલયમાં

સૂધ્ધા ઠાંસીને ભરાયેલા હતા. મેં એક ખેતર વચ્ચે એક નાનકડી ઈંટની ઈમારત જોઈ. જેના પર હિંદીમાં 'ઇમ્પીરિયલ અકદામી' લખ્યું હતું. મેં ટ્રેનમાં નાસ્તો ખરીદ્યો. 100 ગ્રામ મગફળી 4 રૂપિયામાં અને એક કપ ચા 3 રૂપિયામાં.' પછી તેઓએ બદલાયેલા ભારત વિશેની નોંધ પણ પુસ્તકમાં કરી છે.

તેમણે અયોધ્યા વિશે તે વખતે જે નોંધ કરી હતી તે મૂકે છે. તેમાં તેમણે લખ્યું હતું : 'અયોધ્યામાં એક વ્યક્તિએ જણાવ્યું કે તેના કોલેજમાં એબીવીપીનું સૂત્ર હતું - 'માઓ-ચાઓ કહો છો, તો કેમ ભારતમાં રહો

રેએ કહ્યું હતું કે તેમને આ ફિલ્મ નિર્માણ કરતા પહેલાં દેશના ગ્રામિણ વિસ્તારનો વિશેષ કોઈ પ્રત્યક્ષ અનુભવ નહોતો. તેમનું કહેવું હતું કે ગ્રામીણ વિસ્તારનો ખ્યાલ ન તેમનામાં હતો, ન દર્શકોમાં.' પછી તેમણે ટ્રેનું જે દૃશ્ય દાખવ્યું છે તે વિશે આશિષ નંદી લખે છે કે, ટ્રેનનું આવવું તે આધુનિકતાની નિશાની હતી અથવા તે એમ કહો કે શહેરનો ગામડામાં પ્રવેશ અને જ્યારે ટ્રેન ત્યાંથી નિયમિત ચાલતી થઈ એટલે તે ગ્રામિણ ક્ષેત્રની નિર્દોષતા પણ સાથે લઈ ગઈ.

અમિતાવે જે લખ્યું છે તે વિશે તો અહીં ઘણું લખી શકાય. પરંતુ તેઓ એક જગ્યાએ આ પૂરા અનુભવ વિશે ટાંકે છે કે, 'મારા માટે ટ્રેન એક કલ્પનાનો ભાગ છે. નિર્ધારિત ટ્રેક પરથી પસાર થતા હોવા છતાં તે એક રચનાત્મક શક્તિ છે, જે નવીનતા લાવે છે. મારી પ્રથમ નવલકથાનો અંત આ વિચારથી જ થાય છે.' આ અંત માટે હવે તેમની પ્રથમ નવલકથા વાંચવી રહી. •

ઈપણ ક્ષેત્રે પ્રભુત્વનો પાયો નાખવો ક્યારેય સરળ નથી હોતો. ક્રિકેટના મેદાન પર આ પડકાર વધુ મુશ્કેલ બની જાય છે. લીગ સ્ટેજથી નોકઆઉટ સુધીની સફર રમતને અતિ જટિલ બનાવે છે. વધુમાં, T20 જેવા ટૂંકા ફોર્મેટમાં ટોસ કે ઝાકળ જેવા પરિબળોનો સામનો કરવાનો સમય મળતો નથી. અને જ્યારે ભારતની વાત આવે છે , ત્યારે દબાણ અલગ સ્તર પર હોય છે. અહીં, ફક્ત એક મેચનું પરિણામ તમને રાતોરાત ગૌરવથી ઉઘલપાથલ તરફ લઈ જઈ શકે છે. ગયા વર્લ્ડકપ પછી દ્વિપક્ષીય સીરિઝમાં ટીમ ઈન્ડિયાએ જે ભય પેદા કર્યો હતો તેનાથી સ્પષ્ટ થઈ ગયું હતું કે ફક્ત એક જ ધ્યેય છે: વર્લ્ડકપ ટાઈટલ. તેના વિના, આ ટીમને સૌથી મહાન કહી શકાય નહીં. ટુર્નામેન્ટના પહેલા જ બોલથી, સ્પષ્ટ થઈ ગયું હતું કે આ ટીમ અપેક્ષાઓનો ભારે જોજ વહન કરી રહી હતી. આ દબાણ ફક્ત બાહ્ય જ નહોતું, પરંતુ પોતાની યોગ્યતા સાબિત કરવાની જરૂરિયાત પણ હતી. દરેક ખેલાડી જાણતો હતો કે આ ટીમ કેટલી મજબૂત છે અને એકબીજાના વિશ્વાસ પર

પરો ઉતરવાનું હતું. દક્ષિણ આફ્રિકા સામેની હારથી બાકી રહેલું કાર્ય પૂર્ણ થયું. હાર પછી થયેલા હોબાળાએ ટીમને વાસ્તવિકતા બતાવી દીધી કે જે તેઓ ટૂંકી જીતવામાં નિષ્ફળ જાય તો ટુર્નામેન્ટની બહાર તેમની રાહ શું હશે. હકીકતમાં, હવે વર્ષના ઉત્તમ ક્રિકેટ અને ખેલાડીઓની મહેનત સંપૂર્ણપણે દાવ પર લાગી ગઈ હતી. આ સફર કોઈ પ્રભાવશાળી ટીમ પાસેથી અપેક્ષા રાખી શકાય તેવી સરળ જીત નહોતી. ટુર્નામેન્ટ પહેલા કેપ્ટન અને વાઈસ કેપ્ટન બંને ચૂપ હતા. વોમ-અપ મેચો દરમિયાન હર્ષિત રાજાની ઈજાએ મુશ્કેલીઓમાં વધારો કર્યો. શરૂઆતની મેચોમાં ડાબોડી બેટ્સમેનોના પ્રભુત્વવાળુ ટોપ ઓર્ડર ઓફ-સ્પિન સામે લાચાર દેખાતા પરિસ્થિતિ વધુ વણસી ગઈ. ટેસ્ટ કે વનડે કરતાં આ ફોર્મેટમાં વર્તમાન ફોર્મને પ્રાથમિકતા આપવા

બદલ મેનેજમેન્ટ અને પસંદગીકારો પ્રશંસાને પાત્ર છે. તેમણે ટીમમાં સુગમતા દર્શાવી, પરંતુ તેને અસ્થિર બનાવવા દીધી નહીં. ટુર્નામેન્ટની પૂર્વસંધ્યાએ શુભમન ગિલના સ્થાને સંજુ સેમસનને ટીમમાં લાવવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ ઈશાન કિશાનના વિસ્ફોટક ફોર્મને અવગણવામાં આવ્યું ન હતું. જ્યારે એવું લાગ્યું કે ટોચના કમમાં ત્રણ ડાબોડી બેટ્સમેનોની ફોર્મ્યુલા નિષ્ફળ રહી છે, ત્યારે સેમસનને પાછો લાવવામાં આવ્યો. ટીમનો સેમસનની ક્ષમતાઓ પર વિશ્વાસ એટલો મજબૂત હતો કે ગિલ ઈનિંગ્સ ઓપન કરી રહ્યો હોવા છતાં, તેને મિડલ ઓર્ડરમાં સ્થાપિત કરવા માટે તમામ પ્રયાસો કરવામાં આવ્યા હતા. ગૌતમ ગંભીર અને સૂર્યકુમાર યાદવ નસીબદાર હતા કે તેમને સારી રીતે તૈયાર અને શક્તિશાળી ટીમ મળી. 2024ના ચેમ્પિયન તરીકે પહેલેથી જ ગૌરવ

ધરાવતી ટીમ, અને અભિષેક શર્મા અને તિલક વર્મા જેવા એક્સ-કેક્ટસને સમાયોજિત કરવું મુશ્કેલ નહોતું. ભારત યશસ્વી જયસ્વાલ, ગિલ અને શ્રેયસ ઐયર સાથે પણ આવું જ કરી શક્યું હોત, પરંતુ આ ટીમની ઘાતક બેટિંગની સાથે જ જસપ્રીત બુમરાહ , હાર્દિક પંડ્યા અને અક્ષર પટેલ જેવા ખેલાડીઓની હાજરીએ તેને વિશ્વની સૌથી મજબૂત ટીમોમાંની એક બનાવી, જેને પહોંચી વળવાનું કોઈનું ગજુ નથી. આ ટીમને ખરેખર ન્યાય આપવા માટે, આપણે સ્વીકારવું પડશે કે તેઓ ભારતની અજોડ પ્રતિભા સાથે ખરા ઉત્તર્યા છે. છેલ્લા બે વર્ષમાં, તેઓએ દર સાતમાંથી છ મેચ જીતી છે, અને તે પણ અપસેટનું કેન્દ્ર ગણાતા ફોર્મેટમાં. આમાંની મોટાભાગની મેચ રાત્રે રમાઈ હતી, જ્યાં ઝાડગએ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી હતી. સેમી-ફાઈનલ અને ફાઈનલ બંનેમાં ટોસ ભારતની

તરફેણમાં નહોતો રહ્યો, છતાં તેઓ 2014 પછી પ્રથમ બેટિંગ કરતી વખતે વર્લ્ડકપ નોકઆઉટ મેચ જીતનાર પ્રથમ ટીમ બની. પરંતુ આ ટીમની સૌથી મોટી સિદ્ધિ દરેક પ્રેક્ટિસ અને દરેક મેચ પ્રત્યે તેમનું 100% સમર્પણ રહ્યું છે. હવે જ્યારે તેઓ નિર્વિવાદપણે સર્વકાલીન શ્રેષ્ઠ T20 ટીમ તરીકે ઓળખાય છે, તો આશા છે કે તેઓ આગળ

નવી ભૂમિકાને સરળતાથી સ્વીકારી શક્યો. હાર્દિક પંડ્યાએ ત્રીજા ઝડપી બોલરની કમી પણ અનુભવવા દીધી નહીં.

પરંતુ આ ટીમની સૌથી મોટી સિદ્ધિ દરેક પ્રેક્ટિસ અને દરેક મેચ પ્રત્યે તેમનું 100% સમર્પણ રહ્યું છે. હવે જ્યારે તેઓ નિર્વિવાદપણે સર્વકાલીન શ્રેષ્ઠ T20 ટીમ તરીકે ઓળખાય છે, તો આશા છે કે તેઓ આગળ

T20ના ટૂંકા અને અનિશ્ચિત ફોર્મેટમાં, ટીમ ઈન્ડિયાએ છેલ્લા બે વર્ષમાં અસાધારણ રીતે સારું પ્રદર્શન કર્યું છે. વળી સતત બે વાર T20 વર્લ્ડકપ જીતવાની સિદ્ધિ મેળવનારી પ્રથમ ટીમ બનવા ઉપરાંત ભારતે ચમ્પિયન તરીકે T20 વર્લ્ડકપ જીતવાની સિદ્ધિ મેળવીને એ પુરવાર કરી દીધું છે કે આ ફોર્મેટમાં તેનું પ્રભુત્વ કોઈ નકારી શકે તેમ નથી

બન્યું. શક્ય છે કે દક્ષિણ આફ્રિકા સામેની હાર પછી, ટીમે બેસીને નિર્ણય લીધો હોય કે ફક્ત આંધળી આક્રમકતા પૂરતી નથી; હવે, પ્રભુત્વની સાથે, તેમને સમજદાર અને માપેલી બેટિંગ પર ભાર મૂકવાની જરૂર પડશે. આ જીતના ખરા હીરો એ ખેલાડીઓ છે જેમણે આ અનિશ્ચિત ફોર્મેટના ભારે દબાણને સહન કર્યું. શિવમ દુબે હવે તમામ પ્રકારના બોલરો સામે સંપૂર્ણ બેટ્સમેન જેવો દેખાય છે. અક્ષરની બોલિંગ વધુ તીક્ષ્ણ બની ગઈ છે. સેમસન, તેના અનુભવ અને ચતુરાઈથી સમજણ સાથે, ઉત્તમ ફોર્મના એક અઠવારિયાને યાદગાર બનાવ્યો. અભિષેક શર્મા તેની કારકિર્દીના પહેલા ખરાબ તબક્કામાંથી પસાર થયો, પરંતુ તેની ધીમી અડધી સદી પણ ફક્ત 26 બોલમાં આવી. બુમરાહ સંકટમોચન હતો, જ્યારે તિલક તેની

જતાં વધુ નિર્ભય ક્રિકેટ રમશે. ગમે તે હોય, ઘણા ખતરનાક બેટ્સમેન હજુ પણ તેમના વારાની રાહ જોઈ રહ્યા છે. આવનારો સમય નવા પડકારો લઈને આવશે. ગયા વન ડે વર્લ્ડકપ પછી, ત્રણેય ICC ટુર્નામેન્ટ ભારત માટે અનુકૂળ પરિસ્થિતિઓમાં રમાઈ છે, જેનો ટીમે પૂરો ફાયદો ઉઠાવ્યો, ચાર ટુર્નામેન્ટમાં ફક્ત બે મેચ હારી. હવે, દક્ષિણ આફ્રિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યુઝીલેન્ડના મુશ્કેલ પ્રવાસો બાકી છે, જ્યાં ભારત કદાચ એટલા બધા ઓલરાઉન્ડરો મેદાનમાં ઉતારી શકશે નહીં. ટીક છે, તે પડકારનો સામનો ત્યારે કરવામાં આવશે જ્યારે તે આવશે. હાલ પૂરતે, ભારતીય ક્રિકેટની પ્રતિભાએ મોરોથી દુનિયા પર જે તેજસ્વીતા પ્રગટ કરી છે તેનો આનંદ માણવાનો સમય આવી ગયો છે. •